כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת צו ■ "שבת הגדול" ■ ז' ניסן תשפ"ו ■ 25.03.2026 ■ גליון מס' 884

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

התנדבות וחובה בעבודת ה'
כמה פעמים אנו מוצאים בתורה את ההתנדבות, כך במעמד הר סיני...
המשך בעמ' 2

שאלות אקטואליות
בין אדם לחברו
פסח ומצוות שבין אדם לחברו
ההלכה הראשונה שהביא הרמ"א בהלכות פסח היא מנהג "מעות חיטין"...
המשך בעמ' 3

ולמילואים
השלמת תהליך הגאולה
כחלק מתיאור כל סוגי הקורבנות שנמצאים בפרשיות ויקרא וצו...
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
ג' סיפורי סגולה לשבת הגדול
ישנו וודאי גם סוד המשתקף בסדר הסיפורים...
המשך בעמ' 4

שביבים

- אש תמיד תוקד על המזבח, לא תכבה
- אש התמיד
- אם על תודה יקריבנו
- "והרים את הדשן" - ספר החינוך

המשך בעמ' 6

בעקבי רלב"ג

/ הרב פרופ' נריה גוטל

כל ימיו לא הפסיק רלב"ג לשכלל, לטייב ולדייק את ביאורו על התורה, והדבר הותיר לא מעט את רישומו. דוגמה לדבר בפרשתנו, בעניינה של תרומת הדשן.

למלאכה זו שני חלקים - תרומה והוצאה:

> "וידבר ד' אל משה לאמר. צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העלה... ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו, והרים את הדשן אשר תאכל האש את העלה על המזבח ושמו אצל המזבח. ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים, והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה אל מקום טהור" (ויקרא ו, א-ד).

הכתוב מדגיש אפוא כי ב"תפר" שבין שני החלקים, הכהן פושט את "בגדיו", לובש "בגדים אחרים", ואיתם הוא מוציא את הדשן "אל מקום טהור". חז"ל (יומא כג ע"ב) ראו בכך הנהגת "דרך ארץ" (כלשון רש"י): "בגדים שבישל בהן קדרה לרבו, לא ימזוג בהן כוס לרבו".

לשון הכתוב "בגדים אחרים" מלמד כמובן על שונות בין הבגדים הראשונים לשניים, אך ביחס להיקף השונות ישנן שתי אפשרויות, שתי פרשנויות: א. התרומה נעשית בבגדי כהונה מכובדים בעוד שההוצאה נעשית בבגדי כהונה פחותים; ב. התרומה נעשית בבגדי כהונה בעוד שההוצאה אינה נעשית אלא בבגדי חול.

בביאורו על אתר נוקט רלב"ג כפרשנות הראשונה, ומנמק היטב את הסיבה לבחירתו בדרך זו דווקא:

> "ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים - ראוי שתדע שאלו הבגדים האחרים הם גם כן בגדי כהונה, שאם היתה הכוונה שלא יצטרכו בזה בגדי כהונה, לא היה צריך לומר כי אם 'ופשט את בגדיו והוציא את הדשן'. ועוד, כי אומרו 'בגדים אחרים' יחייב שיהיו ממין הבגדים הראשונים. ואולם אמרה התורה שילבש בגדי כהונה אחרים שיהיו פחותים מן הראשונים, להורות שזאת העבודה היא למטה מן העבודה הראשונה".

פשוטו של מקרא ודאי מורה על פרשנות זו, שטוענת לפער קטן - יחסית, שכן אחרת די היה באיזכור פשיטת הבגדים וברור שעתה ילבש בגדי חול, והפער גדול - יחסית. זאת ועוד, גם הביטוי "אחרים" משמעו שמדובר באותו סוג, בעוד שבגדי חול הם בוודאי סוג שונה לגמרי. מכאן אפוא שכמו התרומה, גם ההוצאה נעשתה בבגדי כהונה, אלא שהם פחותים יחסית לבגדים בהם נעשית כלל עבודת המקדש, כולל התרומה.

כך, כאמור, רלב"ג בביאורו על אתר. ואולם, ב"תועלות" רלב"ג נקט בדרך שונה, בפרשנות שונה. שם הוא מאמץ דווקא את הפרשנות השנייה:

> "התועלת השלישי הוא במצוות, והוא מה שציווה שירים הכהן את הדשן בכל יום לצורך עריכת המערכות. והנה בגדי כהן שמרים בהם את הדשן יחוייב שיהיו פחותים מהבגדים שיעבוד בהם שאר העבודות, שנאמר 'ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים'. והיה זה כן, לפי שזאת העבודה אינה מכוונת לעצמה, עם שהדשן ילכלך הבגדים".

מפורשות כותב כאן רלב"ג, שלא ההוצאה אלא ההרמה עצמה היא שנעשתה בבגדים "פחותים". היחסיות אינה בין התרומה להוצאה, אלא בין התרומה ל"בגדים שיעבוד בהם שאר העבודות". אשר להוצאה - זו נעשתה בבגדי חול. (וראו אנציקלופדיה תלמודית, כרך ח, ערך דשון מזבח החיצון, טור ח-ט, על השיטות השונות בהלכה זו).

קיימת אפוא סתירה גלויה בין שני ביאורי רלב"ג, ומאחר שהתועלות מאוחרות לפירוש, הרי שזו משנתו האחרונה של רלב"ג. אין ספק שהמשנה האחרונה פחות נוחה לפשוטו של מקרא, ואולם היא מזדהה עם הכרעתו ההלכתית של הרמב"ם (הלכות תמידין ומוספין פ"ב ה"י) בסוגייה זו. אפשר אפוא שזה

מה שהביא את רלב"ג לאמץ הלכתית דעה זו.

ואולי - לולא דמסתפינא - ניתן להציע, שבכוונת-מכוון הותיר רלב"ג את הביאורים שניהם, על אף היותם סותרים. שכן למרות שהלכה כפרשנות השנייה, אין לכחד שה"פשט" נוח הרבה יותר לפרשנות הראשונה. לכן, יאמר לך רלב"ג: אם להלכה נשואות עיניך - לך לשנייה, ואולם אם ל"פשט" המקרא עיניך נשואות - לך לראשונה. ■

התנדבות וחובה בעבודת ה'

/ הרב יעקב הלוי פילבר

כמה פעמים אנו מוצאים בתורה את ההתנדבות, כך במעמד הר סיני שישראל **מקדימים נעשה לנשמע**, וכך בהקמת המשכן ככתוב: "מכל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי". ואילו בפרשתנו לא זו בלבד שלא מסתפקים בעשיית מצוות בחובה אלא מוסיפים שם את ה"צו", שהוא זירוז מיד ולדורות. את ההבדל ניתן להבין בדברי דוד המלך האומר: "מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו". האמירה הזו מציינת שישנם שני שלבים בדרך חייו של האדם, השלב הראשון הוא העלייה אל ההר, שהוא שלב של סלילת דרך חדשה, בדרך לכיבוש ההר, המעשים שבשלב הזה הם מעשים חדשים שהאדם לא נתנסה בהם קודם לכן, מעשים שיש בהם ראשוניות והם מושכים את האדם. מה שאין כן השלב השני, לאחר שהתמקם האדם במקום הקודש, שהחיים הפכו להיות שגרתיים שאין בהם חידוש, מצב שהכל כבר מאורגן וכל דבר בא על מקומו, בשלב הזה של החיים אמנם לא קיימים הקשיים של הראשוניות, אבל למעשה יש בהם קושי אחר ואולי גדול יותר, והוא הקושי של ההתנהלות בשגרת החיים האפורים. ולכן הקדים דוד: "מי יעלה בהר ה'", מפני שלא כל אחד זוכה להיות חלוץ המפלס את הדרך אל ההר, אבל יש כאן מעשה חד פעמי, כי לאחר שהאדם העפיל לפסגת ההר נסתיימה המשימה. ואז באה **המשימה הקשה יותר**: "ומי יקום במקום קדשו", משימה שדורשת התמדה, ומי מסוגל להתמיד בחיים השגרתיים של הקדושה

קבלת התורה במעמד הר סיני, שהיה אירוע **חד פעמי**, התנדבו ישראל ואמרו: 'נעשה ונשמע', אבל לגבי הקיום השוטף של התורה לא הסתפקה ההשגחה העליונה בהסכמתו של העם אלא היה צורך לכפות עליהם את ההר כגיגית. דבר דומה מוצאים אנו במלאכת הקמת המשכן, כל עוד שהיה אירוע חד פעמי פעלה האומה מכח ההתנדבות ככתוב: "ויבואו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו". מה שאין כן לגבי הפעילות השוטפת של העבודה לאחר הקמת המשכן, כאן לא סמכה התורה על התנדבות הלב, אלא הטילה אותה עלינו בחובה ובמצווה, דבר דומה רואים אנו במצות "מחצית השקל", המיועדת להחזקה השוטפת של המקדש, שעליה נאמר: "מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה" **(רמב"ם, הל' שקלים, פ"א ה"א)** והחובה הזו כוללת את כולם: "הכל חייבין ליתן מחצית השקל כהנים לויים וישראלים" **(שם ה"ז)**. וכך גם לגבי העבודה השוטפת לאחר הקמת המשכן שאין מסתפקים בהתנדבות אלא נאמר בה: "צו את אהרן ואת בניו לאמר", שהציווי הזה מכוון לשלושה דברים בפרשתנו: א. תורת העולה, ב. תרומת הדשן, ג. אש התמיד. למה מדגישה התורה דווקא את הציווי בשלושה אלו ואינה מסתפקת בהם בהתנדבות? כי בכל אחד מהשלושה קיימת סיבה העלולה לרפות את הכהנים בעבודתם. **קרבן העולה**, כיוון שהוא כולו כליל לה' ואין הכהן מקבל בהקרבתו תגמול כפי שיש לכהן בקרבנות אחרים, יש חשש שהכהנים יעדיפו לעסוק בקרבנות האחרים שיש להם בהם תגמול, ולכן צריכים לחייב ולזרז את הכהנים לעסוק בקרבן העולה. כמו כן **"תרומת הדשן"**, שהיא סילוק הפסולת המצטברת על גבי המזבח, גם כאן מי מוכן "לעבוד בזבל", ויש חשש שהכהנים ישתמטו מעבודת סילוק הדשן על כן צריך לזרזם גם כאן. הוא הדין גם במצות **"אש התמיד"**, שהיא עבודה סיזיפית, החוזרת על עצמה בקביעות מדי יום ביומו, גם כאן יש חשש שפעולה תמידית ושגרתית אין עליה קופצים, ועל כן גם היא צריכה זירוז, מפני שאין האדם מתעורר אליה מעצמו.

בסיכום ניתן לומר: מעמד הר סיני והקמת המשכן, שהיו מעשה ראשוני וחד פעמי, הם בבחינת **"מי יעלה בהר ה'"**, שהאדם מתעורר לעשותם אפילו בהתנדבות. ואילו העבודות הקבועות שבמשכן, שהן תמידיות ושגרתיות הן בבחינת **"מי יקום במקום קדשו"**, שבהן אי אפשר לסמוך על ההתנדבות אלא יש לחייבן בצו ולזרז את העושים מיד ולדורות.

■

שאלות אקטואליות בין אדם לחברו

/ **הרב אביחי קצין**, ראש בית המדרש ראשית ורב קהילות משכן מיכאל ועלומים ברעננה

פסח ומצוות שבין אדם לחברו

ההלכה הראשונה שהביא הרמ"א בהלכות פסח היא מנהג "מעות חיטין" {"קמחא דפסחא"}:

"**ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצורך פסח**. וכל מי שדר בעיר י"ב חודש צריך ליתן לזה."

והנה יש להבין שני דברים:

האם קדימות זו נובעת רק מקדימות הזמן, כלומר שחיוב הנתינה ראוי שיתבצע זמן מה לפני פסח כדי שיהיה לעניים זמן להיערך ולרכוש את המוצרים, או שהקדמה זו יש לה גם משמעות מהותית.

דבר שני הוא עצם המנהג. העובדה שמנהג זה נוהג בפסח ולא בחגים אחרים. האם הסיבה לכך היא כלכלית, שהרי הוצאות הפסח מרובות מהוצאות חגים אחרים, או שמא גם כאן יש סיבה מהותית לעובדה שמנהג זה נהגו לקראת חג הפסח.

הגאון מוילנא (דברי אליהו) מצא מקור למנהג זה בדברי התורה.

כך מצווה התורה על מצוות מצה (שמותיג,ו-ז): **שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל מַצֹּת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי חַג לַה'**:

מַצּוֹת יֵאָכֵל אֵת שִׁבְעַת הַיָּמִים וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ חָמֵץ וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל גְּבֻלֶךָ:

על שני הפסוקים הללו שואל הגר"א מס' שאלות:

"יש להבין: מדוע נכפלו האזהרות ונשנו **פעמיים**?

א) בראשון כתיב "**תֹּאכַל**" מבניין הקל (בפעיל), ובשני "**יֵאָכֵל**" מבניין נפעל (בסביל).

ב) "**מַצֹּת**" הראשון חסר ו', והשני "**מַצּוֹת**" מלא."

ותשובתו היא שכאן רמזה התורה על חיוב קמחא דפסחא: "וי"ל **לרמז** בזה המנהג המובא בהגהות הרמ"א **לקנות חטים**...

והנה בראשונה צווה לכל אחד מישראל על אכילת מצה בפסח.

וז"ש "שבעת מים תאכל מצות" ר"ל **אתה בעצמך**.

ומלבד חיובך לעצמך מוזהר אתה להשתדל ולראות שמצות יאכל את שבעת הימים, ר"ל **יאכל ע"י אחרים העניים**, כהוראת בנין נפעל **ולהם תתן כדי שביעה ממש**. ככתוב: "ואכלו בשעריך **ושבעו**" לכן כתיב כאן **מצות מלא**, אבל "מצת" הראשון **שלעצמו** הוא **רשאי לדקדק ולצמצם אכילתו** עד כזית עד כביצה."

התורה מלמדת שעלינו לדאוג למצה לא רק לעצמנו, אלא גם לנזקקים. ולא זו בלבד, אלא שעלינו לתת לזולתנו יותר ממה שאנו נותנים לעצמנו.

לאור זאת נוכל להבין את האמירה הראשונה שאנו אומרים בליל הסדר:

"הא **לחמא עניא** די אכלו אבהתנא **בארעא דמצרים**. כל דכפין **ייתי ויכול**. כל דצריך **ייתי ויפסח**. השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל. השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין."

המצה מכונה "לחם עוני". בבסיס הדבר הכוונה היא שעלינו לזכור בעזרתה את ימי העוני שלנו במצרים. אולם באמירת "הא לחמא" למדנו שהמטרה של זכירת העוני היא כדי שאנחנו נדאג לכל עני ונצרך.

הגרי"ד סולובייצ'יק זצ"ל (הגדת שיח הגרי"ד) הוסיף נדבך נוסף ושאל:

"**יש לעיין למה מתחילים את ההגדה בהא לחמא עניא העוסקת בהכנסת אורחים?**

דזה ודאי דמצוות הכנסת אורחים מצווה גדולה היא, אבל לכאורה אין לה ענין להגדה?! ועיין בתענית (דף כ') דרב הונא בכל יום הוה כריך ריפתא היה אומר כל מאן דצריך ליתי וליכול, ולא רק בליל הסדר."

מצוות הכנסת אורחים חשובה בכל יום ובכל יום טוב, מדוע אם כן אנו מוצאים לה הדגשה בליל הסדר?!

וזו תשובתו: "ונראה לומר דהנה **עבד אינו יכול להכניס אורחים** דהא קי"ל (פסחים דף פ"ח) מה שקנה עבד קנה רבו, ואין לעבד נכסים וגם אין לו בית, ולכן מתחילים את ההגדה בהכנסת אורחים ואומרים כל דכפין ייתי ויכול, דזהו דרך חרות, **להראות שאין אנו עבדים אלא בני חורין**, **שאנו מכניסי אורחים**."

הנה שוב אנו רואים את אותו יסוד. עלינו לזכור את העבדות ואת היציאה ממנה היא כדי שאנחנו נדאג למי שנמצא במיצר שלו.

לכן אנו מוצאים כמה וכמה פעמים שהתורה מנמקת את דאגתנו לחלש בזכירת העובדה שעבדים היינו במצרים.

למשל ספר דברים כ"ד, יז-יח:

לֹא תַטֶּה מִשְׁפַּט גֵּר יָתוֹם וְלֹא תַחֲבֹל בֶּגֶד אַלְמָנָה:

וְזָכַרְתָּ **כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם** וַיִּפְדְּךָ ה' אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם **עַל כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַדָּבָר הַזֶּה**:

ומי שלמדנו ממנו את הדאגה לזולת היה משה רבנו. כך מתארת התורה את פגישתו יציאתו הראשונה של משה לפגוש את אחיו העבדים (שמות ב,יא):

"וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה **וַיֵּצֵא אֶל אֶחָיו וַיַּרְא בְּסִבְלֹתָם** וַיַּרְא אִישׁ מִצְרִי מַכֶּה אִישׁ עִבְרִי מֵאֶחָיו:"

ובדברי רש"י: "וירא בסבלתם - **נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם**:"

והוסיף לתאר זאת המדרש (שמות רבה פרשה א):

"מהו וירא? שהיה רואה בסבלותם **ובוכה** ואומר **חבל לי עליכם מי יתן מותי עליכם, שאין לך מלאכה קשה ממלאכת הטיט**, והיה נותן כתפיו **ומסייע לכל אחד ואחד מהן**."

כך מלמדנו משה רבנו בתחילת התהליך של יציאת מצרים. וכך עלינו גם להסיק מהעובדה שעבדים היינו וה' הוציאנו לחרות, עובדה זו מחייבת אותנו לדאוג לזולת.

כיוון שזהו יסוד מרכזי במהות החג, לא ייפלא שבו אנו פותחים את ההכנות לחג (בקמחא דפסחא) ובאמירה זו אנו פותחים את ליל הסדר.

ולמילואים
השלמת תהליך הגאולה

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

כחלק מתיאור כל סוגי הקורבנות שנמצאים בפרשיות ויקרא וצו, התורה מציינת ששה ענייני קורבנות[1] - כהכנה לתחילת העבודה במשכן. כשכל קורבן מבטא כח ועניין אחר, בדרך להשראת השכינה בישראל.

העניין הראשון נמצא בקורבן העולה, הבא מתוך נדבת הלב של האדם. כהכנה להשכנת השכינה בתוכו, של כל אחד ואחד בישראל.

לאחר מכן מוזכרת ה**מנחה** הבאה מעומק נדיבות נפשו של העני, ורצויה היא לפני ה' כאילו הביא את נפשו ממש[2].

הקורבנות הבאים שמוזכרים, מדברים כבר על בעלי התשובה - ב**חטאת** וה**אשם** הבאים בידי מי ששם לבו על חטאיו, ומבקש לשוב בתשובה אל בוראו.

אך לאחר סדר הקורבנות האלו, לא מוזכרים קורבנות השלמים שבאים לשים שלום בעולם. אלא בתחילה מדברת התורה על קורבן ה**מילואים** - הן זה שבא כהוראת שעה בחנוכת המזבח, והן זה הבא לדורות. בכל עת וזמן, בה נכנס הכהן לראשונה לעבודתו בקודש[3]. ורק לאחר מכן מוזכר **זבח השלמים**.

וזאת משום שהשלום המלא, בא דווקא מתוך ימי המילואים. כדרך שידעו נחשון בן עמינדב[4] ונתנאל בן צוער[5], לכוון את השעה בה נחנך המשכן - ולתת בה משמעות לדורות, בהקרבת קורבנות הנשיאים.

שכן אמנם קורבן השלמים עושה שלום בעולם - בכך שלכולם יש חלק בו. הן לכהן המקריב, הן לאדם שהביאם והן למזבח ה'[6]. אך המקום בו הדבר מגיע לידי ביטוי ממשי, נמצא דווקא בקורבן המילואים - הן זה שהיה לשעה, והן זה שבא לדורות.

שעל ידי מילוי הידיים של האדם, החפץ להתקרב אל בוראו - נפתחים כל השערים, ויורדת השכינה לארץ. שאמנם לכאורה יש כאן התחלה של דבר חדש, כשלמעשה זהו המשך של שלשלת הדורות - כפי שבא לידי ביטוי בדור הזה. שכן הכהן נולד ככזה לאביו, וכשמגיע היום בו הוא צריך להתחיל את עבודתו במקדש - אזי ממלא הוא את ידיו, בקורבן המילואים.

ויש בדבר כאמירה - שהוא בא למלא את תפקידו, כממלא מקום אבות אבותיו שמכל הדורות.

ובכל שנה בשבת הגדול, אנו קוראים מעין זה בהפטרה לפרשת צו. כשאליהו הנביא בא למלא ולהשלים, את כל החסרונות אשר חסרנו בכל הדורות. ועצם שליחותו לבוא ולבשר את הגאולה, יש בה בכדי למלא את לב האבות והבנים[7] בשמחה גדולה.

ואנו תפילה שימי המילואים האלו, בה נמצאים רבים מהעם - יהיו כימי חניכה והשלמה, להשלמת גאולתנו ופדות נפשנו במהרה.

וכשם שנגאלו אבותינו ואנו עימם בניסן, כן תושלם הגאולה בניסן השתא - ונחוג את חג הפסח, כבני חורין המנוקים מכל עול ושעבוד.

1 - זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים - ויקרא ז, לז

2 - **ונפש כי תקריב** לא נאמר נפש בכל קרבנות נדבה אלא במנחה מי דרכו להתנדב מנחה עני אמר הקב"ה מעלה אני עליו כאלו הקריב נפשו - רש"י ויקרא ב, א

3 - **ולמלואים** ליום חינוך הכהונה - שם ז, לז

4 - **ביום הראשון** אותו היום נטל עשר עטרות, ראשון למעשה בראשית, ראשון לנשיאים וכו' כדאיתא בסדר עולם. **למטה יהודה** יחסו הכתוב על שבטו... זה קרבן **נחשון** משלו הביא - רש"י במדבר ז, יב

5 - **הקרב את קרבנו** מה תלמוד לומר 'הקריב' בשבטו של יששכר, מה שלא נאמר בכל השבטים. לפי שבא ראובן וערער ואמר די שקדמני יהודה אחי, אקריב אני אחריו. אמר לו משה מפי הגבורה נאמר לי שיקריבו כסדר מסען לדגליהם, לכך אמר 'הקרב את קרבנו' והוא חסר יו"ד שהוא משמע הקרב לשון צווי, שמפי הגבורה נצטווה הקרב. ומהו הקריב הקריב ב' פעמים שבשביל ב' דברים זכה להקריב שני לשבטים, אחת שהיו יודעים בתורה שנאמר (דברי הימים א, יב) 'ומבני יששכר יודעי בינה לעתים', ואחת שהם נתנו עצה לנשיאים להתנדב קרבנות הללו. וביסודו של רבי משה הדרשן מצאתי, אמר רבי פנחס בן יאיר **נתנאל בן צוער השיאן עצה זו** - שם, יט

6 - שלמים שמטילים שלום בעולם, דבר אחר שלמים שיש בהם שלום **למזבח ולכהנים ולבעלים** (ויקרא רבה, טז) - רש"י ויקרא ג, א

7 - והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם - מלאכי ג, כד

סיפור לשבת

ג' סיפורי סגולה לשבת הגדול

כבר פורסם בעבר ב'בסוד שיח': מקובל מהצדיקים הראשונים – במסורת שעברה דרך כל תלמידי הרבי ר' אלימלך – לספר ג' סיפורים אלו לפני ליל הסדר – וזאת כסגולה לכל צורכי חג הפסח ברווח (ישנו וודאי גם סוד המשתקף בסדר הסיפורים).

המשך בעמוד הבא...

הסיפור הראשון:

אחד מחסידי הרבי ר' אלימלך היה סוחר במשקאות חריפים, סוחר ביין. לפני חג הפסח היה החסיד מכין חבית גדולה של יין – אותה היה נוהג להבריח אל מעבר לגבול ולמכרה – ומהרווח היה קונה ומכין את כל צורכי חג הפסח. אותה שנה, נסע החסיד בעגלה עם חבית היין שלו – ותוך שהוא מנסה להבריח את הגבול – תפסו אותו שומרי הגבול והחרימו את מטענו היקר. ואכן, החסיד נקלע למצב קשה ביותר – כל כספו מושקע בחבית היין – ואם אינו מצליח למכור את חבית היין – הרי הוא נשאר חסר פרוטה – ומהיכן יביא את כל צורכי חג הפסח ? מיד חזר החסיד ורץ מהר לרבי שלו, הרבי ר' אלימלך – וסיפר לו בדמעות שליש את כל המוצאות אותו ואת מצבו הכספי הקשה – וביקש לשמוע את עצת הרבי. אמר לו הרבי ר' אלימלך לחזור לשומרי הגבול – ולהגיד להם שקרתה כאן טעות – וזו אינה חבית של יין אלא חבית של מים – ועליהם רק לטעום מהחבית כדי להיווכח בזאת. והחסיד, שהוא חסיד אמיתי – עשה כעצת הרבי – וחזר אל שומרי הגבול, ואמר להם שזו חבית של מים ועליהם רק לטעום וכו'. טעמו השומרים – ואכן היו אלו רק מים – ומיד החזירו את החבית לחסיד – שמיהר להטעינה על עגלתו ולחזור לרבי ר' אלימלך. נכנס החסיד לרבי – והתחיל בוכה שנית בדמעות שליש – היתה לי חבית של יין שאותה אמור הייתי למכור וברווח לקנות את כל צורכי חג הפסח – ועכשיו, כשהחבית יין הפכה לחבית מים – נשארתי חסר כל וללא פרוטה לפורטה – ומהיכן אשיג את כל צורכי החג ? אמר לו הרבי – טעם גם אתה מהמשקה שבחבית. טעם החסיד מהמשקה ומצא שאכן הוא יין משובח. **והיהודי זכה בכל צורכי פסח בהרחבה גדולה.**

הסיפור השני:

פעם אחת איבד המלך את טבעתו היקרה – שהיתה שווה הון תועפות, וגם היתה יקרה לליבו של המלך. כל כך יקרה היתה הטבעת למלך – עד שהקציב מכספו לכסות מראש את כל הוצאותיו של כל מי שיקבל על עצמו לחפש את הטבעת. דבר זה פורסם בכל המדינה – והגיע גם לאוזניו של יהודי פשוט ועני מאוד – שחי במדינת אותו מלך. והימים ימי חודש ניסן, ומתקרב חג הפסח והצרכים מרובים – ולא היה ליהודי מהיכן לקנות צורכי החג. אמרה לו אשתו של היהודי – בעלי, היות ששמענו שהמלך נותן ביד רחבה לכל מי שמקבל על עצמו לחפש את הטבעת – לך מיד גם אתה לארמונו של המלך ותצהיר שם שגם אתה מוכן להתמסר לחפש את הטבעת היקרה. היהודי הפשוט והתמים עשה את רצון אשתו והלך לארמון המלך והודיע למלך שמוכן הוא לחפש את הטבעת היקרה. שמח המלך ומיד העניק ליהודי ביד רחבה – והיהודי חזר לביתו וקנה את כל צורכי החג – והתיישב יחד עם בני ביתו לחגוג את ליל הסדר בשמחה גדולה. וכמובן, שהיהודי כבר שכח מהמלך ומהטבעת ומהחיפוש. הכומר הערמומי, יועץ המלך ששמו היה דייני – עקב אחרי היהודי והבין בדיוק מה שקרה כאן – ומתוך שהוא גם שונא יהודים – מיד גילה את אוזנו של המלך שהנה היהודי רימה את המלך – לקח את כל הכסף וקנה בו צורכי חג הפסח – ואין לו שום ענין וכונה לחפש את הטבעת האבודה. המלך, לא השתכנע מיד מדברי הכומר – והלכו שניהם לבית היהודי לראות כיצד הוא מחפש את הטבעת – ואם אכן נכונים דברי הכומר. עמדו המלך והכומר מחוץ לביתו של היהודי, מציצים מבעד לחלון – שומעים ורואים את היהודי ומשפחתו חוגגים את ליל הסדר ואומרים את הפיוט דיינו. והיו אלו יהודי גליציה שאינם מבטאים דיינו – אלא דייני. היה בעל הבית שר לבדו את כל השורה "אילו וכו" – ובני הבית עונים אחריו בקול רם – דייני. שומע המלך מבעד לחלון – שהיהודי מדבר אל המסובים – וכולם עונים לו דייני – וכך שוב ושוב. והמלך משוכנע היה שהיהודי אכן חוקר ושואל את המסובים לליל הסדר אם יודעים הם היכן נמצאת טבעתו היקרה של המלך – הוא שואל – וכולם עונים דייני שוב ושוב – דייני. עומדים שם המלך והכומר דייני – וככל שצועקים בני הבית דייני, דייני – התחיל המלך לחשוד ביועצו – ופני הכומר חפו. הזעיק המלך את השומרים ואסר את הכומר – ולאחר שייסרו אותו הודה הכומר דייני שגנב את טבעתו היקרה של המלך – וסופו היה שתלו אותו על העץ.

והיהודי זכה בכל צורכי פסח בהרחבה גדולה.

הסיפור השלישי:

היה היה יהודי מאמין, תמים, פשוט – שהתפרנס מהפעלת בית מרזח שחכר מהפריץ המקומי. הפריץ היה מיודד עם היהודי – ופעם אחת כשנפגשו שאל אותו הפריץ – מהיכן באה פרנסתך ? כמובן, רצה הפריץ לשמוע שהיהודי מחזיק לו טובה שהרי פרנסתו באה ממנו – אלא שהיהודי המאמין התמים השיב ואמר: פרנסתי באה רק מהקב"ה. לשמע תשובת היהודי הרצין הפריץ, והתחיל לשאול את היהודי שוב ושוב שאלה זו בצורות שונות – וציפה לשמוע בתשובותיו איזה רמז לטובה שמחזיק היהודי לפריץ המשכיר לו את בית המרזח. ואכן, היהודי היה פשוט מאוד ולא נרמז בשום רמז – ובכל פעם ששאלו הפריץ מאין באה פרנסתך ? – חזר היהודי והדגיש שפרנסתו באה ישירות מהקב"ה – ולא משום מקום אחר חוץ מהקב"ה. התרגז הפריץ על היהודי ואמר לו – מאחר שאינך יודע מי עושה איתך טובה ונותן לך פרנסה – עליך לעזוב את בית המרזח ולחפש פרנסה אחרת. ואם כן, היהודי נשאר לגור באותו מקום – אך נאסר עליו להפעיל את בית המרזח – וכך, לפני חג הפסח – מצא עצמו היהודי בלי פרנסה ובלי פרוטה לפורטה – וצורכי החג מרובים.

לפריץ היה אוצר במרתף ביתו – ושם היו הרבה מטבעות זהב יקרי ערך שאותם אהב הפריץ למנות – וכך בכל יום היה הפריץ נכנס לאוצרו – סופר את מטבעותיו באהבה רבה ומצחצח אותם

המשך בעמוד הבא...

כדי שיאירו הצורות והדמויות המוטבעות ע"ג המטבעות. הפריץ היה יורק על המטבע – ועם מטלית היה מצחצח את המטבע – כך היתה דרכו של הפריץ לעסוק עם מטבעותיו – דבר יום ביומו. אותו פריץ היה "מהגדולים אשר בארץ" – ונהג להחזיק בביתו קוף – קוף אמיתי – שאותו היה לוקח לכל מקום שהלך. וכידוע, טבעו של הקוף לחקות את בני האדם הסובבים אותו – וכך לאחר שראה הקוף, פעם אחר פעם, את הפריץ יורד לאוצר, יורק על המטבעות – ואח"כ מצחצח אותן בהנאה רבה. והקוף, הרי הוא רק קוף – וחשב לעצמו שוודאי הפריץ אוכל את המטבעות הטעימות והמבריקות. ואכן, פעם אחת ירד הקוף לתוך האוצר – והתחיל לזלול את המטבעות – אכל ואכל עד שנפל והתפגר. כאשר ירד הפריץ לתוך האוצר – וראה את הקוף המת – מיד התחכם להתנכל ליהודי חוכר בית המרזח. וכך, בערב פסח – שלח הפריץ את משרתו לזרוק את הקוף המת – לתוך ביתו של היהודי. המשרת עשה כמצוות הפריץ ומיד הסתלק משם חושב לעצמו – יהודי חסר דעת – זה חלקך לחג הפסח. תוך כדי שנחת פגר הקוף על רצפת בית היהודי – נקרעה בטן הקוף ומתוכה נשפכו כל מטבעות הזהב. לקח היהודי את מטבעות הזהב וקנה את כל צורכי חג הפסח בשפע רב – ושמח וטוב לב ישב עם בני ביתו לערוך את סדר הפסח. עם חשכה, התגנב הפריץ לבית היהודי והציץ מחלון הבית לראות כיצד חוגג היהודי את ליל הסדר. והנה רואה הפריץ שולחן מלא כל טוב – הנרות דולקים ואורחים רבים בבית – וכולם נהנים ושרים ושמחים. הפריץ לא הבין – מהיכן כל השפע הזה ? נכנס הפריץ לבית היהודי ובפשטות שאל את היהודי מהיכן יש לך כל זה ? – והיהודי, שהיה כאמור יהודי תמים לכל דבר – סיפר לפריץ שמישהו עבר וזרק פגר קוף לתוך ביתו – וממנו יצאו מטבעות של זהב – ומהן קנה את כל צרכי החג. חכך הפריץ בדעתו – והודה ליהודי שאכן צדק באומרו שפרנסתו באה לו ישר מהקב"ה. ו**היהודי זכה בכל צורכי פסח בהרחבה גדולה.**

שביבים / שאול שיף

אש תמיד תוקד על המזבח, לא תכבה

בתלמוד ירושלמי (יומא, פרק ד הלכה ו) נאמר על פסוק זה: "תמיד - אף במסעות". כלומר, כשהתורה מדגישה "אש תמיד תוקד", הכוונה היא שהאש צריכה לדלוק גם בזמן שהמשכן נודד ונוסע ממקום למקום, ולא רק בזמן שהוא חונה במקומו.

כותב על כך הרב שמשון פינקוס זצ"ל בספרו תפארת שמשון:

"מה נפלא הרמז הטמון בדברי חז"ל אלו. כל אחד מאתנו מקדיש את מיטב זמנו ומרצו לתורה ותפילה ועבודת ה', תמידים כסדרם, שלוש תפילות בכל יום, קביעת עתים לתורה ושמירת כל המצוות. אמנם, כאשר מזדמן לנסוע למקום רחוק, או אפילו קרוב, לפעמים חל ערעור בחוזק הבניין. התפילות נחטפות איך שהוא, בכשרות המאכלים כבר מוצאים היתרים שבדרך כלל לא מקילים ולא סומכים עליהם, וכל שכן לימוד התורה שאינו בתמידות ובאיכות והכמות הרגילה. על זה באה הדרשה - אש של התלהבות עבודת ה', תמיד תוקד על המזבח, ולא תכבה אף רגע. והדגשה מיוחדת - אף במסעות".

אש התמיד

שלוש מצוות נצטווינו בעניין האש שעל המזבח: הראשונה - בלילה: "ואש המזבח תוקד בו"; השנייה - בשעות הבוקר המוקדמות: "והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה, וביער עליה הכוהן עצים בבוקר בבוקר"; והשלישית - בשאר שעות היממה: "אש תמיד תוקד על המזבח, לא תכבה".

חז"ל אומרים ששלוש מערכות של עצים ואש היו על המזבח: מערכה גדולה, מערכה שניה של קטורת ומערכת אש התמיד. בחסידות, האש אשר על המזבח אינה אלא האש של אהבת ה' הבוערת ומתלהבת בליבו של כל אדם. ושלושה מצבים ישנם באש זו, של הלב:

האחד - בלילה. הלילה הוא זמן של הסתר פנים. בשעה זו אין האדם זוכה להרגיש את החוויה של קרבת ה' אליו. אין הוא יכול להיות בבחינת "להגיד בבוקר חסדך" אלא בבחינת "ואמונתך בלילות", לאמור: גם בשעה של הסתר פנים, מאמין הוא האדם כי הקשר שבינו לבין בוראו לא ניתק אף לרגע קט. על כן ישנה מצווה בשעות הלילה עד הבוקר: "ואש המזבח תוקד בו". חייב אדם להבעיר ולהלהיב את אש אהבת ה' היוקדת בליבו, על אף תחושותיו הקשות. לאחר מכן מגיע הבוקר. הרוחות הזועפות, המאיימות לכבות את האש, שככו. עתה הגיע הזמן לעבודת ה' מתוך הארה. אלא שאז ישנה סכנה גדולה, שמא ייתפס האדם לשאננות ולשגרתיות. על כן הוא מצווה לבער עליה עצים בבוקר בבוקר. ברגע בו מתחיל הניצוץ הראשון של ההארה האלוקית להופיע - עליו להביא שני גזירי עצים ולהניח על אש המזבח. העצים, אותם יש להניח על האש היוקדת במזבח הלב, אינם אלא עצות, מחשבות ורעיונות חדשים, כיצד לשפר ולשכלל את עבודת ה' מתוך ההארה לה מתחיל האדם לזכות.

התמודדויות אלו, של האדם, הן על החלק הפרטי שלו בעבודת ה'. אבל עבודה אישית זו אינה אלא המשך של ההשראה האלוקית

השוכנת עליו, אש התמיד אשר לא תכבה לעולם. "נשמה שנתת בי, טהורה היא". דבר אחד מצווה האדם ביחס לניצוץ אלוקי זה השורה בו: "לא תכבה". המכבה אפילו גחלת אחת מאש המזבח - לוקה. אל לו לאדם לכבות את האש האלוקית. אל לו להעמיס עליה טרדות רבות החונקות אותה ומכבות אותה. להיפך: "אש תמיד תוקד על המזבח". ולא זו בלבד שאסור לו לכבותה, עליו גם להוסיף עליה משהו משלו: "אף על פי שהאש יורדת מן השמים, מצוה להביא מן ההדיוט". ויחד יפעלו שתיהן: ההשראה האלוקית עם הפעילות האנושית.

מן האש הזאת יילקח אותו נר קטן, לאורו יבדוק כל אדם את החמץ שבלב, בחורים ובסדקים, ולאורו יסב בליל התקדש חג.

(הרב עזריאל אריאל)

אם על תודה יקריבנו

במדרש רבה מבואר (ויקרא רבה, ט, ז) שכל הקורבנות בטלים לעתיד לבוא מלבד קרבן תודה. וכן כל התפילות בטלות, מלבד תפילות הודאה. והדברים טעונים ביאור, מדוע יתבטלו הקורבנות, ומדוע תישאר דווקא ההודאה? בספר "משולחן רבי אליהו ברוך" (הרה"ג פינקל) ראיתי בעניין זה כך:

"איתא במדרש (ויקרא רבה ט, ז), לעתיד לבא כל הקרבנות בטלין וקורבן תודה אינו בטל; כל התפילות בטלות, ההודאה אינה בטלה. ולא נתפרש במדרש שם טעם הדבר.

ונראה הביאור לפי דברי הרמב"ן בסוף פרשת בא, דכל תכלית וכוונת היצירה שנודה לשמו, ותכלית כל המצוות שנאמין באלוקינו ונודה לשמו שהוא בראנו, וזה כל הבריאה של האדם עיין שם. ונראה דבזה חלוק קורבן תודה משאר הקורבנות, דהנה כל הקורבנות, עניינם הוא להשלים ולתקן חסרונות, חטאת ואשם על אשר פגם בחטא, עולה על מה שפגם בביטול עשה והרהורי הלב, וגם שלמים בא להשלים, וכדברי רש"י בפרשת ויקרא (לעיל ג, א) שמטילים שלום בעולם, וענין שלום זהו שלימות, ולכך לעתיד לבוא שהעולם כולו יהיה מתוקן בשלימות, שוב לא יהיה צריך תיקון וממילא יתבטלו כל הקורבנות. מה שאין כן קרבן תודה, שזהו תכלית כל יצירת האדם, יישאר גם לעתיד לבא.

ועל דרך זה הוא החילוק שבין שאר התפילות לתפילת הודאה, דכל התפילות עניינם להשלים דברים הנצרכים לנו, ודבר זה נובע מחסרון ברוחניות, ומבקשים אנו שהקב"ה ישלים החיסרון. ומה שאין כן לעתיד לבוא, שיהיה שפע גדול וההטבה לא תהיה מוגבלת כלל, לא יהיה מקום לתפלות אלו, רק לתפלות ההודאה שהם תכלית האדם".

ומסיים המחבר "וכשנתבונן בדבר זה, נמצא שכל מאורע של נס שמחייב הודאה, הרי זה אמצעי לרומם את האדם שיגיע לצורה האמיתית של האדם, שהוא ענין של הודאה, שזהו כל תכלית הבריאה. וע"י הנס והתודה עליו, הוא בא לתכלית הבריאה".

"והרים את הדשן" - ספר החינוך

מצות הרמת הדשן, שיסיר הכהן הדשן בכל יום ויום מעל המזבח, וזהו שנקרא תרומת הדשן, שהיתה נעשית בכל יום, שנאמר (ויקרא ו ג) "ולבש הכהן מדו בד וגו', והרים את הדשן". משורשי מצווה זו, להגדיל כבוד הבית ולהדרו בכל יכולתנו. ונוי הוא למזבח לפנות הדשן ממקום שראוי להדליק בו האש, ועוד שהאש דולק יפה כשאין תחתיו דשן. לפי ספר החינוך הטעם למצווה היא שהדשן פוגם ביופיו של המזבח, על כן צריך לנקות אותו כל בוקר לפני הקרבת הקורבנות. וטעם נוסף - שאם מוציאים את הדשן, האש שעל המזבח דולקת טוב יותר.

רש"ר הירש:

כשם שעבודה של שחר מתחילה בתרומת הדשן ברמיזה לעבודות יום האתמול וזכרונן לפני ה' תמיד, כך לעומתה הוצאת הדשן מכוונת להורות, כי בכל יום ויום מתחדשת ההתחייבות לשמור לעשות ולקיים כל מה שנצטווינו עליו. תהי נא מידי יום ויום חובתנו לקיום המצוות כחדשה בעינינו וכאילו מעולם עוד לא קיימנוה, ועלינו לשקוד ולהזדרז בכל מאודנו לקיים המצוות. ומצווה שקיימנוה בעבר - אין אנו פטורים מלחזור ולקיימה בכל יום ויום מתוך אותה שמחה - כאילו יום ראשון לפעולה הוא לו זה. והוציא את הדשן: שרידי עבודת יום אתמול טעונים פינוי והרחקה בכדי להתחיל את היום החדש במקום מחודש ופנוי כולו - לפני הסתכלות זו תגלה לנו חשיבות האזהרה שההתעסקות במעשה יום שעבר - ההוצאה ואולי ההרמה - מצוותה בבגדים שחוקים ובלויים. אין ללבוש גאות לכבוד הנעשה בעבר, והוא נדחה הצידה מפני המצווה החדשה שכל יום דורש קיומה!

הדשן הוא מאתמול וכל יום של עבודה בבית המקדש הוא נפרד ושונה מהיום שלפניו ויש לחדש בכל יום את ההקרבה. על כן מפנים את הדשן של אתמול להקרבה מחודשת, כי על כל יום על המזבח להיראות כאילו לא הקריבו בו מעולם.

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net